

S8

**ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ: ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ**

Πρόεδρος Συμποσίου: Μαρκουλής Δ.

Συζητητής Συμποσίου: Δικαίου Μ.

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι ερμηνευτικές πρωτοβουλίες στο πεδίο της ανάπτυξης της πολιτικής σκέψης και, γενικότερα, της διαμόρφωσης της πολιτικής ιδεολογίας είχαν ως γενεσιουργό αίτιο τη μετατόπιση του ερευνητικού ενδιαφέροντος της πολιτικής επιστήμης προς την πολιτική συμπεριφορά. Η μετατόπιση αυτή προήλθε από τη σταδιακή συνειδητοποίηση ότι η κατανόηση των πολιτικών φαινομένων είναι προϊόν μιας συνεχούς διαδικασίας στην οποία εμπλέκονται εσωγενείς και εξωγενείς παράγοντες και όχι ένα απότομα εμφανιζόμενο στα ώριμα χρόνια πλέγμα αντιδράσεων.

Στο συμπόσιο αυτό σκιαγραφούνται κατ' αρχάς τα ουσιώδη πορίσματα που διαφοροπούν τις κυριότερες ερμηνευτικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο των οποίων εντάσσεται η πλειονότητα των σχετικών ερευνών. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα δεδομένα δύο ερευνών με αντικείμενο αφενός την εξελικτική διαφοροποίηση (σε άτομα ηλικίας 8-18 ετών) της κατανόησης πολιτικών εννοιών όπως η εξουσία, ο νόμος, οι συγκρούσεις, η δημοκρατία κτλ. και αφετέρου οι κοινωνικές αναπαραστάσεις της φιλίας και της πολιτικής σε παιδιά σχολικής ηλικίας. Στην καταληκτική ανακοίνωση μελετώνται οι σχέσεις μεταξύ οικονομικής εσωτερικότητας και δύο μη συνεργατικών στρατηγικών, του οπορτουνισμού και του Μακιαβελισμού σε ευρύ φάσμα ηλικιών.

S8A

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Μαρκουλής Δ.

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το δημοφιλέστερο μοντέλο ερμηνείας της συγκρότησης του πολιτικού υποκειμένου οριοθετείται από τους άξονες που διέπουν τον μπιχεβιορισμό και ιδιαίτερα τη θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης. Κεντρικό σημείο αναφοράς είναι η αποδοχή ενός σταθερού πολιτικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο το αρχικά πλήρως α-πολιτικό άτομο διαμορφώνει τις πεποιθήσεις και την πολιτική του συμπεριφορά ανάλογα με τις εξειδικευμένες επιδράσεις των κλασικών παραγόντων κοινωνικοποίησης. Σφαιρικός είναι και ο χαρακτήρας των κοινωνιολογικών προσεγγίσεων οι οποίες στο σύνολό τους περιστρέφονται γύρω από τον άξονα των υπαρκτών ή υποθετικών ιδεολογικών μετατοπίσεων καθώς η μία γενεά αγγίζει τα βιολογικά της όρια και η άλλη ωριμάζει. Στην προσπάθειά τους να διευρύνουν την ερμηνευτική τους εμβέλεια, οι κοινωνιολογικές θεωρίες καταφεύγουν συχνά σε ευρήματα της ψυχολογικής έρευνας. Κατά τις ψυχοδυναμικές ερμηνείες, η ελκυστικότητα και κατ' επέκταση η εγκόλπωση μιας οποιασδήποτε πολιτικής ιδεολογίας –από τον ακραίο συντηρητισμό ως τον αναρχισμό –είναι προϊόν κάποιας μορφής ταύτισης ανάμεσα στα αξιώματα της ιδεολογίας και στα ιδιαίτερα γνωρίσματα της ατομικής ψυχολογικής συγκρότησης. Στην εξίσωση, τέλος, εμπλέκονται και οι γνωστικο-εξελικτικές θεωρίες του φυσικού και του κοινωνικού κόσμου στις οποίες θα γίνει λεπτομερέστερη αναφορά.

S8B

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ, ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΗΘΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ;

Φωτακοπούλου Ο., Μαρκουλής Δ.

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η μελέτη της πολιτικής σκέψης, η οποία ερευνάται εξελικτικά σε ευρύ φάσμα υποκειμένων ηλικίας 8 έως 18 ετών. Η εξελικτική διαφοροποίηση της κατανόησης πολιτικών εννοιών όπως η εξουσία, η κυβέρνηση, το δημόσιο και το ιδιωτικό συμφέρον, η δημοκρατία, ο νόμος, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η επίλυση συγκρούσεων εξετάζεται σε σχέση με πιθανούς εσωγενείς παράγοντες διαμόρφωσής της (ανάπτυξη γνωστικών λειτουργιών και κοινωνικο-ηθικής σκέψης) και με εξωγενείς επιδράσεις, όπως οι διαφοροποιημένες μορφές οικογενειακής αλληλεπίδρασης. Η μελέτη της πολιτικής και της κοινωνικο-ηθικής σκέψης πραγματοποιήθηκε με τη χρήση πολιτικών και ηθικών διλημμάτων σε επίπεδο ομάδων εστίασης (focus groups) και σχολικής τάξης. Δείκτες της γνωστικής ανάπτυξης αποτέλεσαν οι επιδόσεις των συμμετεχόντων/ουσών σε έργα λογικής σκέψης, ενώ τα διαφοροποιημένα πρότυπα επικοινωνίας γονέων-παιδιών μελετήθηκαν μέσα από τις απαντήσεις των γονέων σε ερωτηματολόγιο το οποίο τους δόθηκε. Το συνολικό μέγεθος του δείγματος ήταν 413 άτομα, τα οποία κατανέμονται στις επιμέρους ηλικιακές υποομάδες (8-10, 10-12, 12-15 και 15-18 ετών). Η στατιστική και ποιοτική επεξεργασία των δεδομένων που συνελέγησαν ανέδειξε ένα σύνθετο πρότυπο σύνδεσης μεταξύ των ενδογενών και των εξωγενών παραγόντων διαμόρφωσης της πολιτικής σκέψης ενώ η εξελικτική διαφοροποίηση θεωρείται αναμενόμενη στο πλαίσιο της γνωστικο-εξελικτικής προσέγγισης της πολιτικής σκέψης.

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ: ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΤΙΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ**

Γκέκα Μ., Κωνσταντίνου Φ.

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως αντικείμενο μελέτης τις κοινωνικές αναπαραστάσεις της φιλίας και της πολιτικής σε παιδιά δημοτικού σχολείου. Σκοπός είναι να μελετηθεί το εννοιολογικό περιεχόμενο που αποδίδουν οι μαθητές στις παραπάνω έννοιες και η διερεύνηση της οργάνωσης των φιλικών και πολιτικών σχέσεων. Υποθέτουμε ότι η έννοια της φιλίας λόγω του συναισθηματικού και βιωματικού χαρακτήρα της διαφοροποιείται κοινωνιο-γνωστικά από την έννοια της πολιτικής. Στην έρευνα συμμετείχαν 90 μαθητές, αγόρια και κορίτσια της Δ', Ε' και Στ' Δημοτικού. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν σε ατομικές συνεντεύξεις απαντώντας σε ερωτήσεις που αφορούσαν στο αναπαραστασιακό περιεχόμενο της έννοιας της φιλίας και της πολιτικής, στις δραστηριότητες των δύο πεδίων, στη λήψη αποφάσεων και στις κυρώσεις και στους τρόπους κυρώσεων που σε κάθε περίπτωση αποδίδονται. Τα δεδομένα, μετά από απομαγνητοφώνηση, υποβλήθηκαν σε ανάλυση περιεχομένου λαμβάνοντας υπόψη τη σχολική βαθμίδα (ηλικία). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η έννοια της φιλίας υπάγεται στο πλαίσιο των στενών διαπροσωπικών σχέσεων όπου το συναίσθημα, οι αξίες και η συλλογικότητα (δημοκρατικός χαρακτήρας) αποτελούν τους βασικούς άξονες. Σε αντίθεση η έννοια της πολιτικής υπάγεται σε ένα πεδίο σχέσεων που διέπεται από θεσμικά, εξουσιαστικά και προσωποκεντρικά στοιχεία (μη δημοκρατικός χαρακτήρας). Η επίδραση της ηλικίας είναι σημαντική στο πεδίο εξέλιξης της πολιτικής σκέψης, ενώ δεν φαίνεται να επηρεάζει το πεδίο της φιλίας. Στην ερμηνεία των δεδομένων λαμβάνονται υπόψη τα κοινωνιο-γνωστικά χαρακτηριστικά του κάθε εννοιολογικού πεδίου ανοίγοντας νέες προσεγγίσεις στο χώρο εκπαίδευσης αγωγής του πολίτη.

S8D

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΔΡΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

Σακαλάκη Μ*, Κανελλάκη Σ.** , Richardson C.***

**Τμήμα Ψυχολογίας Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών,*

***Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία Δημοκρίτειο*

Πανεπιστήμιο Θράκης

****Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Η έρευνα αυτή μελετάει τις σχέσεις μεταξύ οικονομικής εσωτερικότητας και δύο μη συνεργατικών στρατηγικών, του οπορτουνισμού και του Μακιαβελισμού. Το δείγμα αποτελείται από 175 άτομα εκ των οποίων 91 άντρες και 84 γυναίκες. 28,6% του δείγματος ήταν 15-18 ετών, 43,4% ήταν 26-35 ετών και 28,0% ήταν 46-60 ετών. Η υπόθεση ήταν ότι τα άτομα που έχουν την τάση να υιοθετούν εκμεταλλευτικές στρατηγικές που στηρίζονται στο χειρισμό της πληροφορίας για να μεγιστοποιήσουν το οικονομικό κέρδος ή την εξουσία τους θα έχουν εξωτερική έδρα ελέγχου. Επίσης, σύμφωνα με παλαιότερες έρευνες θα ήταν αναμενόμενο η χρήση μη συνεργατικών στρατηγικών να μειώνεται όσο αυξάνεται η ηλικία. (Christie & Geis, ed.,1970) Οι τρεις κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το ερωτηματολόγιο ELOC, (Furnham, 1986), η κλίμακα Mach IV, (Christie & Geis, 1970) και μία κλίμακα οικονομικού οπορτουνισμού, (Sakalaki, Kazi, & Karamanoli, 2007). Τόσο ο Μακιαβελισμός όσο και ο οπορτουνισμός συσχετίζονται θετικά με τον παράγοντα Τύχη του ELOC (συσχετισμός του Pearson $r=0.58$, $p<0.001$ και $r=0.23$, $p=0.002$ αντίστοιχα). Επιπλέον, ο οπορτουνισμός συσχετίζεται αρνητικά με τον παράγοντα εσωτερικότητας του ELOC ($r= -0.15$, $p=0.042$). Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της επιλογής συνεργατικών vs μη συνεργατικών στρατηγικών που να συνδέεται με την ηλικία, κάτι που αποτελεί ένδειξη του ότι η επιλογή συνεργατικών στρατηγικών είναι μάλλον ανεξάρτητη από την ηλικία, τουλάχιστον σε δείγμα όπου απουσιάζουν άτομα της προεφηβικής ηλικίας. Τα ευρήματα επιβεβαίωσαν την πρώτη υπόθεση και έδειξαν ότι τα μη συνεργατικά άτομα υπερεκτιμούν το ρόλο της τύχης και της αβεβαιότητας ως πηγών οικονομικών ενισχύσεων.